

Hüseyin Aygün

0.0.1938
RESMİYET VE HAKİKAT

BİLİM ve SANAT VAKFI KÜTÜPHANESİ	
DEMİRGAŞ NO:	068113
TASNİF NO:	322.421056/AYG

*dipnot

BİLİM ve SANAT VAKFI KÜTÜPHANESİ

İçindekiler

Önsöz Yerine: Herkesin Bildiği Bir Sır İmiş Hakikat/ Ayhan Yalçinkaya.....	13
Mağdurların Hikâyesi, Halkın Arşivi	19
Resmiyet ve Hakikat.....	24
1 Tarihin Yenilenleri	25
2 Qurçu'daki "Ölüm Yürüyüşü"	29
3 Qurçu'da Kurşuna Dizildi, Oğlu Kore'de Madalya Aldı	33
4 Dersim Nüfus Kayıtlarında "Yaşayan Ölüler"	37
Bir Halkın "Ölüm Tarihi": 0/0/1938.....	37
5 Tapu Senetlerinde 1938 Kırımı ve Yağması	39
6 Bir Mezranın Kırımdan Kurtuluşu	43
7 Dersimliler "Vatan İçin" Savaşta	45
"Vatan Savunmasına Katılmayan Bir Halk"	45
Ruslar'a Karşı Dersimliler.....	46
1925 Şeyh Sait İsyanı: Devletin Yanında Bir Dersim.....	47
"Yedi Düvelle Savaşıyoruz, Anadolu'nun Anahtarı İçin"	54
Resmi Tarihe Yanıt.....	55
8 Osmanlı Dönemi Dersim: Tüfekte İlk Tanışma.....	57
"Ucundan Ateş Çıkıyor, 'Tüff' Diye Ses Çıkartıyor"	57

9 Osmanlı 1875:Aşiretler Mazgirt Kaymakamını Öldürüyor .	61
“Dersim Beylerine Nişan ve Rütbe Tevcihi”	61
Osmanlının Dersim’deki İlk Memuru:	
Kaymakam Gülabi Bey	62
10 1938 Harekâtı’nın Esas Hedefi: Ocak Sistemi.....	67
Dersim İnancı: “Raa”	69
“Dersim Kızılbaşları’yla Kız Alıp-Verme Engellensin”	73
Cumhuriyet, “Medeniyet” ve Dersim	74
Pirlere Sakal Kesme, Sürgün ve Ölüm Cezası.....	79
11 Aliyê Qax ve Ailesi Kurşuna Diziliyor	83
Ruslara Karşı Dersimliler Direnişte: Aliyê Qax ve Uşênê	
Mursaê Dewreş	84
12 Yeresk’te, Mosım Pak’ta Seyitlere Toplu İnfaz.....	89
Düzgün Baba Efsanesi	89
13 Dersim 1915: Kızılbaşlar’da “Bextiye Geleneği” ve	
Ermeniler’e Koruma.....	93
Ermeniler, Dersim’in Kadim Halkı.....	95
14 1936: Dersimliler Silahlarını Teslim Ediyor	97
Yaşamak İçin Silah Taşımak	97
1908 Devrimi ve Dersim.....	99
“Dersim’de Silah Miktarı 20 Bin Dolayındadır”	100
1936: Silahların Toplanmasında Kritik Yıl	101
Genelkurmay Başkanlığı: “Dersimliler’den	
Sadece 1019 Silah Ele Geçirildi”	104
15 Gahmut Köprüsü’nün Yakılışı, Mansuran Olayı ve	
“Dersim İsyanı” Söylemi.....	105
Gahmut Köprüsü’nün Yakılışı	109
Mansuran’da 12 Askerin Öldürülmesi	115
İsyan Değil Katliam	116
16 “Resmen” İmha: Zeynel Çavuş ve Ailesinin Sonu.....	119

Rayverê Qop ve Bir Yüzük Hikâyesi	120
Vali Cemal Bardakçı Çağrı Yapıyor.....	121
Bir Ailenin Felaket Günü: 0/0/1938	122
“Ailenin 1938 Harekâtında İmha Edildiği...”	123
17 Hozat Ağzunik’te Toplu İnfaz.....	125
İki Asker, Bir Nar, Bir Şeker	126
Kırım Tapu Senedinde: “Bunlar Kısmen 938 Harekâtında İmha Edilmiş Olup...”	128
18 Bir Aileden Geride Kalan	129
19 Dersim 1938/1942: Dağda Büyüyen Çocuk	131
Dere Laç’ta Savaş.....	132
Dersimlilere Karşı Zehirli Gazlar Kullanılıyor	133
20 Annesi Bıraktı, Babası Aldı.....	137
21 Tarlalarını Ekmeye Gittiler, Kırımdan Kurtuldular.....	139
Dersimli Çocukların Evlatlık Statüsü: Kölelik	142
22 Katliam ve İki Kere Sürgün: Balıkesir ve Muş	145
İnsan Yiyen Köpekler	153
“Bizi Katletmiyorlar, Artık Sürgün Vardır”	154
23 Jiara Parçikine’de Kırk Genç	157
24 Taner’de Yangın ve Katliam	161
Rus Savaşı’nda Ölenler, Kurtuluş Savaşı’nda Madalya Alanlar	161
Necip Fazıl’ın Kaleminden Lolan Taner’deki Cinayetler..	166
Horozlu Ayna, Tarak ve Fistan Parçası.....	167
25 Katliamdan Sonra Katliam: Çukur Ağalarının Fermanı..	169
Khalê Momîdê Soy’un Üniforması.....	170
“Fevzi Çakmak Gelmiş, Kırımı Durduracakmış!”	170
26 Dersim 1938’in Temiz Bir Sayfası: Dr. Mutemit Yazıcı... 177	
Rus Komutandan Dersim’e: “Kızılbaşlara Özerklik”	177

Katliamı Durduran Doktor ve Karısı.....	178
27 Katliam Sonrası Kardeşlere Hasret Bir Ömür	181
İçişleri Bakanı Şükrü Kaya:	
“Dersimli Çocukları Toplayın!”	183
Bakan Şükrü Kaya “Alevi-Bektaşî Avında”	184
İsmet İnönü Elazığ Yatılı Bölge Okulu’nda.....	184
28 Taşkirek Kırımı	187
Kaymakam Halit Bey, Ane Xatun ve Ruslara Karşı Dersim	
Milisleri.....	188
“Garbi Dersim Milisleri”, “Şarki Dersim Milisleri”	189
Kazım Karabekir’in Gözüyle “Dersim Sorunu”	191
Deli Halit Paşa’nın Portresi.....	191
29 1938’de “Tetik Düşürmeyen” Bir Asker	197
30 Dere Sezîku’da Titreyen Kadın ve Çocuklar	201
31 “Dağlarda Savaşıyorlardık, Keyfimize Dolaşmıyorduk”	204
Genelkurmay Başkanı Ragıp Gümüştala	205
32 Bir Kardeşi Ormanda Açlıktan Öldü, Biri Kayboldu	207
14 Yıl Sonra Yurdunda.....	209
33 “Bunlar Dersim’den Gelmiş, İnsan Yiyorlar!”	211
“Elazığ’da Kahve İçtim Yetişemedim, Kahve Değil Zehir	
İçseydim, Hozat’takileri Kırdılar”	212
34 “Dersimliler Geliyor, Gözleri, Kulakları Başka”	213
35 Kırmızı Zarf İçinde Ölüm Emri.....	216
“Moa Ki Biye Analığe, Pi Ki Beno Babalığ”	216
36 Vurduğu Askerle Sürgünde Dost Oldu	219
Haydaranlı Kamer Ağa, Samsun’da,	
Mustafa Kemal ile Şapka Dağıtıyor	219
Mustafa Kemal, Kamer Ağa Ailesine Soyadı Veriyor	220
“İki Silah Devlete, İkisi Bize”	221

37 Babadan Oğula "Kurşun" Tesellisi.....	224
Dersimliler, "Subay Evleri" İnşaatında Çalıştırılıyor	224
38 Rayver'e Lanet, Oğlu Ali Haydar'a Ağıt	227
39 Kemerê Arey'de Uçurumdan Atılanlar	230
"Teyze, Ben Kendi Çocuklarımı Nasıl Boğayım?"	231
14 Ağustos 1938: Kemerê Arey'de Kırım	232
"Ya Yol Vergisi ya da Yol İşçiliği"	233
40 Pulê Fate'de Süngüler Altında Anne ve Çocuk	235
41 Kanoğlu'da Saçları Birbirine Bağlı Anne-Kız	238
Fevzi Çakmak ve Bir Bardak Su.....	239
42 Hesê Gewe'nin Çocukları.....	241
43 Karıncaların Yediği Çocuk	245
Hiniyê Dızdu Anıtı	248
44 Bir Emanetin Öyküsü.....	249
45 1938'den 1994'e Kadar Süren Felâket	254
46 Dersim'in Cerrahı Mıstê Sılıç	259
Halvori Toplantısı	260
Yaralı Askere Şifa.....	261
47 Ölümünden Sayısız Kere Kurtulmak.....	263
Dersimliler ve Okul	264
Dersim'de Vergi.....	267
Yüzbaşı Şükrü Başaran ve Emine ile Karşılaşma	268
48 "Ya Haq! Bu Kurban Senin Medağındır!"	270
'38'in Çarpıtılması	271
49 Şorda'da Aktoprak'ta Yatanlar.....	274
"Sen Devletsin, Bir Sigaran Yok, Bizde Silah ne Arar?"	274
Ölüleri Defnetmek Yasak.....	275
50 Xozmerek'te Demenanlılar'a Ferman	276

51 Seyid Rıza ve Dersim Liderleri'ne Ağıt	279
Ermeniler'i Koruyan Lider	279
Seyit Rıza Sin'i Yakıyor.....	280
Halvoriye'de Direniş Yemini.....	282
"Beni Oğlumdan Önce Asın!"	285
52 Xêç'te Yangın, Hopıke'de Kurşun	287
Bebeğini Dereye Atan Kadın ve Kocası	289
Süslene Püslene Ölüme Gittiler	291
53 Mazra Sur Katliamı: 15 Ağustos 1938	293
54 1938 ve Bir Derviş	295
"1938: Kerbela'dan da Büyük Bir Facia".....	297
55 1938 Sürgünleri: Hafızada Kalan İzler	299
Kal u Bela'dan Bu Yana Değişmeyen:	
Dersimliler'e Sürgün Yolları	299
Dersim 1938 Sürgün Kararı'na Bakış	302
Sürgünlerin Sınıflandırılması.....	305
Öldürülme Korkusu.....	307
Zorluklar, Engeller, Değişik Olgular	308
56 1938 İle Yüzleşmek	311
Dört Aşamalı Plan.....	311
Hapishaneden Çıkmak İçin	313
Belgeler	314
Resimler	314
Kaynakça.....	381
Kişi Adları Dizini	384